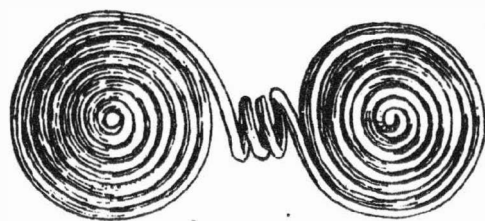

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1965

BRNO 1966

Velatické sídliště v Lovčičkách

Jiří Ř í h o v s k ý

Tab.32,33

Podle státního plánu vědecko-výzkumných prací na rok 1965 byl ve dnech 11. května až 28. července 1965 proveden v Lovčičkách, okres Vyškov, výzkum sídliště lidu starší (velatické) fáze kultury středodunajských popelnicových polí. Byla to druhá etapa většího plošného odkryvu, která navázala západním směrem na plošný odkryv z loňského roku. - V roce 1965 byla zkoumána plocha 50x40m. Po zkušenostech z minulého roku jsme použili mechanisačního odkryvu povrchové vrstvy hnědočerné humusovité hlíny buldozerem. K tomuto způsobu jsme mohli přistoupit bez obav, že by byly narušeny některé objekty nebo zničeny či poškozeny některé nálezy. Odebírání posledních 10 až 15 cm povrchové humusovité vrstvy a očištění povrchu sprašového podloží bylo provedeno již ručně. Veškeré objekty (kulové jamky a kulturní jámy) byly rozpoznatelné až na povrchu podloží a na celé ploše výzkumu nebyla vytvořena žádná kulturní vrstva. Všechny nálezy - poměrně nevelké množství střepového keramického materiálu, velmi málo bronzových a kostěných předmětů a dále zvířecí kosti, zlomky mazanice apod. - pocházejí výlučně jen z výplně zahloubených objektů.

Na ploše 2000 m² jsme našli 133 kulových jamek a 62 kulturních jam. Kulové jamky vytvářely půdorysy 5 celých a 4 neúplných kulových domů (neúplné zasahovaly mimo zkoumanou plochu):

Dům E

má velký obdélníkový půdorys o rozměrech 21,10; 6,75; 21,10 a 6,95 m. Byl prozkoumán celý již v roce 1964 - v tomto roce jsme zachytili pouze jeho severozápadní část s 27 kulovými jamkami.

Dům G

má obdélníkový tvar o rozměrech 4,90; 3,00; 5,30 a 3,00 m se dvěma zhruba pravými úhly. Kratší stěny měly kúly jen na okrajích, delší byly čtyřmi kúly rozděleny do tří polí dlouhých 1,60 až 1,80 m.

Dům H

má malý, pravidelný obdélníkový půdorys o rozměrech 3,65; 2,65; 3,55 a 2,65 m. Severní rohový kúl jsme nenašli, protože podloží v těchto místech klesalo pod úroveň dna ostatních kulových jamek tohoto půdorysu. Všechny čtyři stěny byly rozděleny středovými kúly na dvě poloviny a uprostřed domu byl ještě jeden nosný kúl hřebene sedlové střechy.

Dům J

je megaronového typu. Základní nosná konstrukce je stejná jako u předcházejícího

(zbytkem jsou tři trojice kúlových jamek)- před kratší jižní štítovou stěnu jsou však předsunuty další dvě kúlové jamky, jejichž kúly nesly zřejmě konstrukci buď pouhého přestřešení vstupní části nebo byly součástí již plně vyvinuté předsínky. Základní část má pravidelný obdélníkový tvar o rozměrech 2,60; 3,70; 2,55, 3,50 m; rozměry předsínky jsou 2,55; 1,80; 2,50, 1,80 m.

Dům K

má obdélníkový půdorys o rozměrech 7,85; 4,40; 7,60 a 4,85m se dvěma rohy svírajícími přesně pravý úhel. Tvoří jej tři rovnoběžné řady po čtyřech kúlových jamkách pravidelně rozmístěných v rozpětí 2,20 až 3,00 m. Nedovedeme už zjistit zda šlo o půdorys nečleněného domu o jedné místnosti nebo o členění do jedné čtvercovité hlavní místnosti a předsínky, čemuž by nasvědčovala skutečnost, že trojice kúľů kratší jihovýchodní štítové stěny je od ostatních trojic poněkud více vzdálená.

Dům L

nebyl zatím odkryt celý. Předpokládáme-li však u něho souměrnost podél osy tří nosných kúľů hřebene sedlové střechy, měl s největší pravděpodobností pravidelný obdélníkový půdorys o rozměrech 5,40 a 3,20 (?) m. Tvořily jej asi tři trojice kúlových jamek. Jen jeden roh svíral zatím pravý úhel.

Dům M

nebyl zatím odkrytý celý. Předpokládáme-li u něho jako u předcházejícího souměrnost podél osy tří nosných kúľů hřebene sedlové střechy, měl s největší pravděpodobností také pravidelný obdélníkový půdorys o rozměrech 4,40 a 4,00 (?) m. Oba zjištěné rohy svíraly zhruba pravé úhly. Rozložení kúlových jamek bylo obdobné jako u předcházejícího domu.

Dům N

má obdélníkový půdorys o rozměrech 4,65; 2,40; 4,75 a 2,50 m. Pouze dva rohy svíraly zhruba pravé úhly. Kratší stěny měly jen rohové kúly, delší ještě po jednom kúlu uprostřed. Jihovýchodní rohový kúľ jsme nenašli, protože podloží v těchto místech klesalo pod úroveň dna ostatních kúlových jamek tohoto domu.

Další nejméně tři trojice kúlových jamek a větší počet ojedinelých kúlových jamek nám zatím nedávají možnost rekonstrukce půdorysů dalších objektů. V některých případech (v roce 1964 v sedmi a letos ve třech) jsme našli ojedinelé kúlové jamky v těsné blízkosti zásobních sklípků, takže můžeme předpokládat jejich pravděpodobné jednoduché přestřešení.

V severní části odkryté plochy tvořily půdorysy domů G, H a J zvláštní skupinu. Ve volném pravouhlém seskupení obklopovaly ze tří stran menší prostranství otevřené pouze k jiho-jihozápadu a patřily s největší pravděpodobností k jednomu sídelnímu celku. Každý z těchto tří domů patřil jinému typu, takže je tu možná i jejich funkční diference. Jde zřejmě o typ, který je vývojovým předchůdcem pozdějších halštatských dvorců.

Asi 50 dížovitých zásobních sklípků bylo umístěno vesměs mimo vlastní domy. Měly pečlivě vypracované kuželovité stěny a široké rovné dno. Rovněž 11 tzv. materiálových či stavebních jam větších i menších rozměrů vzniklo většinou rozšířením těchto zásobních sklípků, které zřícením převislých stěn ztratily původní funkci. - Jedna jáma obsahovala starší eneolitický keramický materiál.

Na dosud prozkoumané ploše mají všechny zjištěné půdorysy zhruba jednotnou orientaci s delší osou ve směru od jihovýchodu k severozápadu; jediná výjimka u domu J s předsíní je odůvodněna příslušností k "dvorcovitému" seskupení, u něhož postavení jednotlivých částí bylo určováno ještě tímto zvláštním účelem. Rovněž poloha vchodů - pokud jsme je mohli zjistit nebo z různých důvodů předpokládat - je jednotná: na jižní, jihovýchodní a jihozápadní straně.

Celková prozkoumaná plocha 3000m² není sice zatím ještě dostačující k zjištění vzájemné polohy odkrytých půdorysů domů na ploše sídliště z hlediska jejich vnitřního uspořádání. Již dnes však můžeme konstatovat, že stavba domů nebyla prováděna živelně. Zatím čtyři skupinky dvou až tří domků tvořily oblouk o průměru asi 60 m, který uzavíral na jihovýchodní, východní a severní straně volné prostranství, v jehož středu stál velký dům K a prostorná halová stavba E. Toto rozložení svědčí tedy o příslušnosti všech popisovaných objektů k jednomu celku záměrně budovanému dle zvykových tradic založených na dlouhodobých zkušenostech předchozích generací a vyhovujícím tehdejšími požadavkům hospodářského života rodové společnosti, přizpůsobeným místním geografickým podmínkám. Dům K se zvláštním centrálním postavením patřil pravděpodobně rodině rodového náčelníka. Pevnou rodovou soudržnost zdůrazňovala také velká halová stavba E, ať ji budeme interpretovat jakkoliv (shromaždiště rodu, ustájení společného dobytka, sýpky nebo kombinace několika způsobů použití).

Velaticer Siedlung in Lovčičky. Nach dem Staatsplan der wissenschaftlichen Terrainarbeiten für das Jahr 1965 wurde in der Zeit vom 11. Mai bis 28. Juli 1965 in Lovčičky, Bez. Vyškov die Grabung der Siedlung der älteren (Velaticer) Phase der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur durchgeführt. Es war dies die zweite Etappe einer grösseren Flächenabdeckung, die in westlicher Richtung an die Flächenabdeckung des vorigen Jahres anschloss. - Im Jahre 1965 ist eine Fläche von 50 x 40 m untersucht worden. Nach den Erfahrungen aus dem vergangenen Jahre deckten wir die oberen Schichten der braunschwarzen Humuserde mit dem Bulldozer ab. Diese Abdeckungsart konnten wir ohne Bedenken durchführen, da wir eine Störung der Objekte oder eine direkte Vernichtung resp. Beschädigung der Funde nicht befürchten mussten. Das Abnehmen der letzten 10 bis 15 cm der Humusdecke und die Reinigung der Oberfläche des Lössliegenden wurde bereits mit den üblichen Geräten vorgenommen. Die gesamten Objekte (Pfosten gruben und Kultur gruben) waren erst an der Oberfläche des Liegenden erkennbar und auf der ganzen Grabungsfläche konnte keine Kulturschicht festgestellt werden. Alle Funde - eine verhältnismässig geringe Menge von keramischen Scherbenmaterial, sehr wenig Bronze- und Knochengegenstände, weiter Tierknochen und Lehmewurffragmente u.ä., stammen ausschliesslich nur aus der Ausfüllung der eingetieften Objekte.

Auf einer Fläche von 2000 m² fanden wir 1333 Pfostenbruben und 62 Kulturgruben. Die Pfostengruben bildeten Grundrisse von 5 ganzen und 4 unkompletten Pfostenhäusern (die unkompletten reichten bis ausserhalb der durchforschten Fläche):

Haus E

hat einen grossen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 21,10;6,75;21,10 u.6,95 m. Es wurde bereits im Jahre 1964 ganz untersucht - in diesem Jahre erfassten wir nur den nordwestlichen Teil mit 27 Pfostengruben.

Haus G

hat einen grossen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 4,90;3,00;5,30 u.3,00 m mit zwei ungefähr rechten Winkeln. Die kürzeren Wände hatten nur an den Rändern Pfosten, die längeren waren durch vier Pfosten in drei 1,60 bis 1,80 m lange Felder geteilt.

Haus H

hat einen kleinen, regelmässigen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 3,65;2,65, 3,55 und 2,65 m. Den nördlichen Eckpfosten fanden wir nicht, da das Liegende an dieser Stelle unter das Bodenniveau der anderen Pfostengruben dieses Hauses sank. Alle vier Wände waren durch die Mittelpfosten in zwei Hälften geteilt und in der Mitte des Hauses befand sich noch ein Tragpfosten für den Giebel des Satteldaches.

Haus J

ist vom Megarontypus. Die Tragkonstruktion ist eine gleiche wie bei den vorigen (als Überrest sind drei dreifache Pfostengruben zu betrachten) - vor die kürzere südliche Stirnwand sind jedoch zwei weitere Pfostengruben vorgeschoben, deren Pfosten entweder die Konstruktion der Überdachung des Einganges trugen oder sie waren ein Bestandteil einer bereits entwickelten Vorhalle. Das Fundament hat eine regelmässige rechteckige Form im Ausmasse von 2,60;3,70;2,55 und 3,50 m. Die Ausmasse der Vorhalle betragen 2,55; 1,80; 2,50 und 1,80 m.

Haus K

hat einen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 7,85; 4,40;7,60 und 4,85 m, mit zwei, genau einen rechten Winkel umfassenden Ecken. Es wird von drei parallelen Reihen zu je vier Pfostengruben gebildet, die regelmässig in einer Entfernung von 2,20 bis 3,00m angeordnet waren. Wir können nicht mehr feststellen, ob es sich um den Grundriss eines nicht gegliederten Hauses mit einem Raum oder um eine Gliederung zu einem quadratischen Hauptraum mit Vorhalle handelt, wofür die Tatsache zeugen würde, dass die dreifachen Pfosten der kürzeren südöstlichen Stirnwand von den anderen dreifachen etwas mehr entfernt sind.

Haus L

ist vorläufig nicht ganz abgedeckt. Würden wir jedoch bei diesem eine Symmetrie längs der Achse der drei Tragpfosten des Giebels des Satteldaches voraussetzen, hätte es wahrscheinlich einen regelmässigen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 5,40 und 3,20 (?) m. Er wurde wahrscheinlich von drei dreifachen Pfostengru-

ben gebildet. Nur eine Ecke umschloss den rechten Winkel.

Haus M

ist vorläufig nicht ganz abgedeckt worden. Setzen wir bei diesem wie bei dem vorigen eine Symmetrie längs der Achse der drei Tragpfosten des Satteldaches voraus, hätte dieses wahrscheinlich gleichfalls einen regelmässigen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 4,40 und 4,00 (?) m. Die beiden festgestellten Ecken umschlossen ungefähr einen rechten Winkel. Die Anordnung der Pfostengruben war gleich wie bei dem vorigen Haus.

Haus N

hat einen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 4,65; 2,40; 4,75 und 2,50 m. Nur zwei Ecken umschlossen ungefähr einen rechten Winkel. Die kürzeren Wände hatten Eckpfosten, die längeren noch um einen Pfosten in der Mitte mehr. Den südöstlichen Eckpfosten fanden wir nicht, da das Liegende an diesen Stellen unter das Niveau der anderen Pfostengruben dieses Hauses sank.

Die weiteren mindestens drei dreifachen Pfostengruben und eine grössere Anzahl von vereinzelt Pfostengruben geben uns vorläufig nicht die Möglichkeit, die Grundrisse der anderen Objekte zu rekonstruieren. Einigemal (im Jahre 1964 - in sieben - und heuer in drei Fällen) fanden wir vereinzelt Pfostengruben in nächster Nähe der Vorratskeller, so dass wir eine wahrscheinlich einfache Zeltüberdachung voraussetzen können.

Im nördlichen Teil der abgedeckten Fläche bildeten die Grundrisse der Häuser G, H und J eine besondere Gruppe. In einer freien rechtwinkeligen Gruppierung umgaben sie von drei Seiten einen kleineren Hof, der nur nach Süd-Südwest offen war, und sie gehörten höchstwahrscheinlich zu einem Siedlungskomplex. Jedes von diesen drei Häusern gehörte einem anderen Typus an, so dass auch ihre funktionelle Differenzierung möglich ist. Es handelt sich offensichtlich um einen Typ, der ein Vorgänger in der Entwicklung der späteren hallstattzeitlichen Gehöfte ist.

Ungefähr 50 backtrogförmige Vorratskeller waren sämtlich ausserhalb der Häuser angebracht. Sie hatten sorgfältig ausgearbeitete kegelförmige Wände und einen breiten geraden Boden. Auch 11 sog. Material- oder Baugruben, von grösseren und kleineren Ausmassen entstanden grösstenteils durch Erweiterung dieser Vorratskeller, die durch die Destruktion der überhängenden Wände ihre ursprüngliche Funktion verloren. - Eine Grube enthielt älteres äneolithisches keramisches Material.

Auf der bisher untersuchten Fläche haben alle festgestellten Grundrisse ungefähr eine und dieselbe Orientierung und zwar mit der längeren Achse von Südost nach Nordwest; die einzige Ausnahme bei Haus J mit der Vorhalle wird mit der Zugehörigkeit zu der "gehöftartigen" Gruppierung begründet, bei der die Stellung der einzelnen Teile noch durch diesen besonderen Zweck bestimmt war. Auch die Lage der Eingänge - sofern wir diese feststellen oder aus verschiedenen Gründen voraussetzen konnten - ist einheitlich: und zwar auf der Süd-, Südost- und Südwestseite.

Die gesamte durchforschte Fläche von 3000 m² ist zwar vorläufig noch nicht ausreichend zur Feststellung der gegenseitigen Lage der abgedeckten Häusergrundrisse auf der Fläche der Siedlung vom Standpunkt ihrer inneren Gliederung. Wir können jedoch schon heute konstatieren, dass der Bau der Häuser nicht planlos durchgeführt worden ist. Vorläufig bilden vier kleinere Gruppen von zwei bis drei Häusern einen Bogen im Durchmesser von ca. 60 m, der auf der Südost-, Ost- und Nordseite den freien Platz umschloss, in dessen Mitte das grosse Haus K und der geräumige Hallebau standen. Diese Gruppierung zeugt also von der Zugehörigkeit der gesamten beschriebenen Objekte zu einem Komplex, der auf Grund der Traditionen, die sich auf langjährige Erfahrungen der vorhergehenden Generationen stützten, erbaut wurde und den damaligen Bedürfnissen des wirtschaftlichen Lebens der Sippengemeinschaft entsprach, die den örtlichen, geographischen Bedingungen angepasst waren. Haus K mit der besonderen zentralen Stellung gehörte wahrscheinlich der Familie des Sippenhäuptlings. Die feste Sippengebundenheit wird auch durch den grossen Hallenbau E betont, ob wir ihn wie immer auch interpretieren (Sammelplatz der Sippe, Sallung des gemeinsamen Viehbestandes, Speicher oder eine Kombination verschiedener Benützungsorten).

- - -

Chemický výzkum na sídlišti starší (velatické) fáze středodunajských
popelnicových polí v Lovčičkách, o. Vyškov

Ladislav P á g o

Po předchozích zjišťovacích výzkumech byl v roce 1964 zahájen plošným odkryvem v Lovčičkách archeologický výzkum sídliště lidu starší (velatické) fáze středodunajského okruhu kultury popelnicových polí. Dosud zde bylo objeveno mimo jiné několik chat, lišících se od sebe svými rozměry. Pravděpodobně by mohlo jít o dva funkčně odlišné typy chat.¹

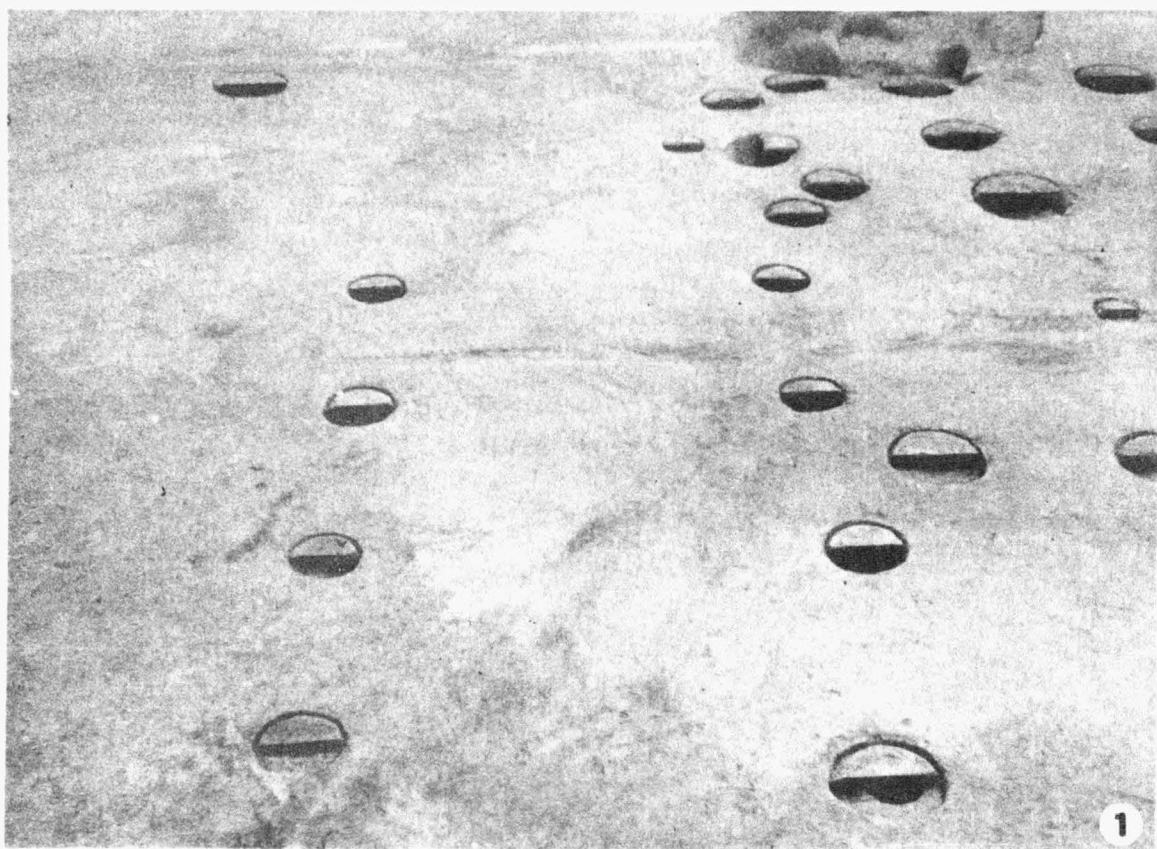
Chemickým výzkumem, za použití fosfátové půdní analýzy, měl být učiněn pokus o objasnění otázky, zda oba typy chat sloužily stejnému účalu. To by se mělo totiž projevit i rozdílným obsahem fosforu v analyzovaných vzorcích půdy. Metoda fosfátové půdní analýzy vychází z faktu, že v místech sídlení objektů překračuje obsah fosforu v půdě podstatně jeho množství v okolní hlíně. Je to způsobeno nahromaděním pozůstatků organismů, obsahujících fosfátové sloučeniny.

Fosfor se dostává do půdy většinou ve formě organických sloučenin a mění se v rozpustné i nerozpustné látky. Rozpuštěné sloučeniny odčerpává rostlinstvo, které je potřebuje k životu, větší část nerozpustných a stabilních sloučenin se hromadí v půdě. Obsah fosforu v místech, kde v minulosti člověk žil, je pohyblivý, což souvisí s koncentrací životních procesů dávných obyvatel. Místo s největší

Tab. 32 Lovčičky (o. Vyškov), sídliště starší (velatické) fáze středodunajských popelnicových polí: 1 - Jižní část odkryté plochy s půdorysem domu K; 2 - Půdorys domu H, J a jižní stěny domu G. - Siedlung der älteren (Velaticer) Phase der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur: 1 - Südlicher Teil der abgedeckten Fläche mit dem Grundriss des Hauses K; 2 - Grundriss des Hauses H, J und die Südwände von Haus G.

Tab. 33 Lovčičky (o.Vyškov), sídliště starší (velatické) fáze středodunajských popelnicových polí: 1 - Půdorys domu G; 2 - Lidské lebky bez spodních čelistí na dně jámy IC. - Siedlung der älteren (Velaticer) Phase der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur: 1 - Grundriss von Haus G; 2 - Menschenschädel ohne Unterkiefer am Boden der Grube IC.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1965

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Sady osvobození 17/19.

Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulík, DrSc

Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Ondráček, Dr. I. Peškař,
Dr. J. Říhový.

Překlady: Dr. R. Tichý a E. Tichá

Kresby: J. Jaša

Na titulní stránce: Bronzová ozdoba z hromadného nálezů z Loštic

Vydáno jako rukopis - 400 kusů - neprodejné.